

Vallmomodellen – balanserad läs-och skrivinlärning

Fil. Mag. Inger Fridolfsson

Vallmommodellens principer

Vilar på vetenskaplig grund:

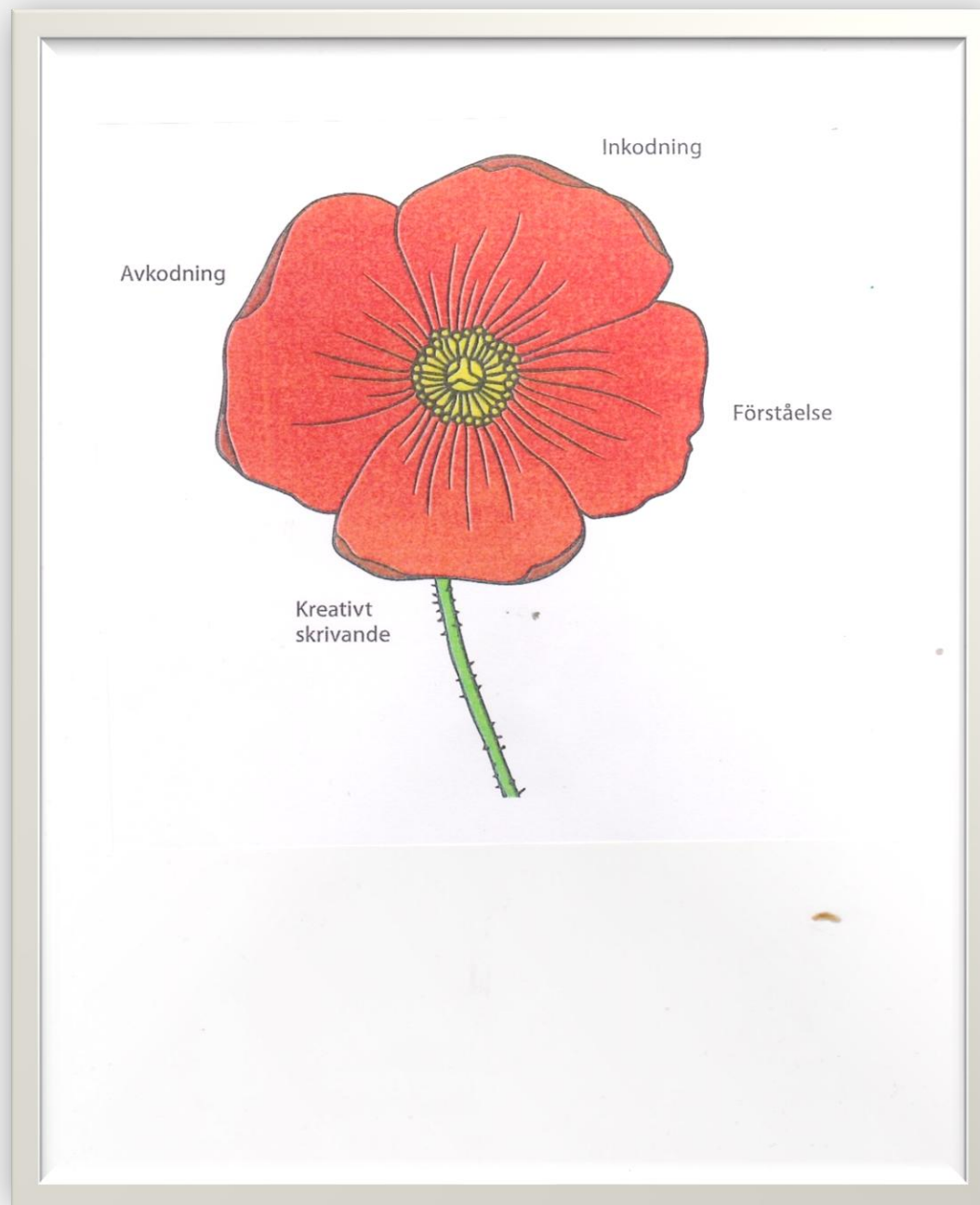
- Tidiga insatser och struktur
- Grafem-fonem-kopplingar (Phonics)
- SVR – balans mellan avkodning och förståelse
- RTI – Respons to intervention
- Ämnesövergripande
- Lärarens kompetens

Vallmomodellen är en ram

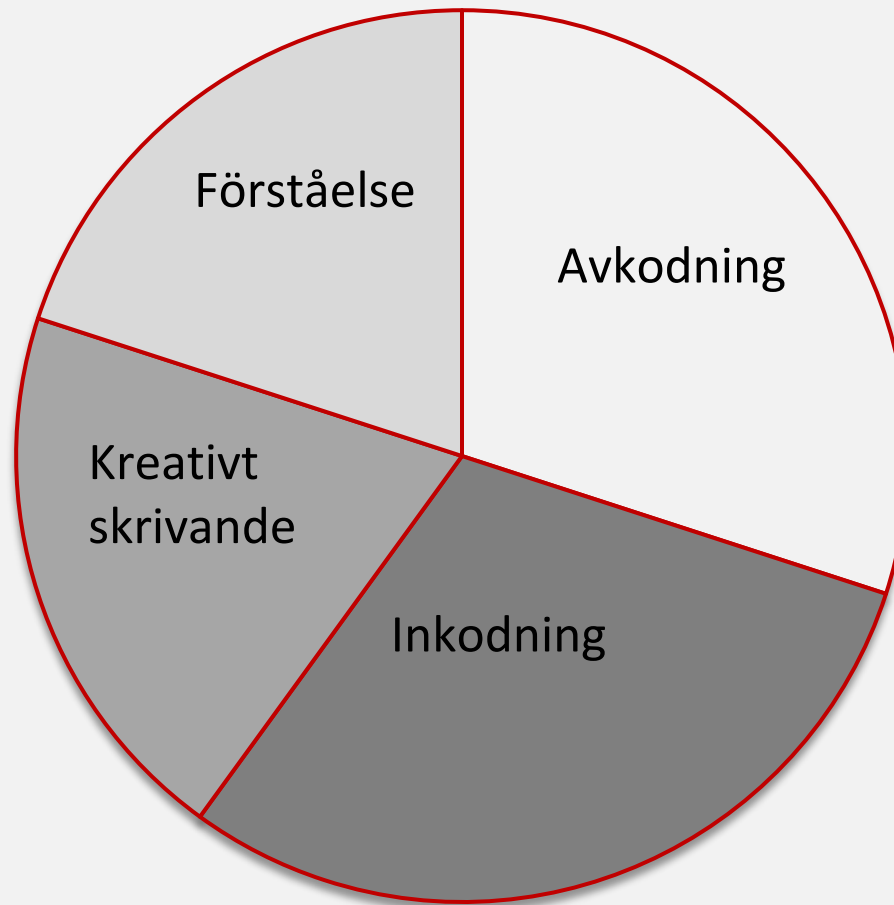
Tänk på att du som
lärare alltid måste utgå
från eleverna.

Fyra huvudområden utifrån The Simple View of Reading (Writing)

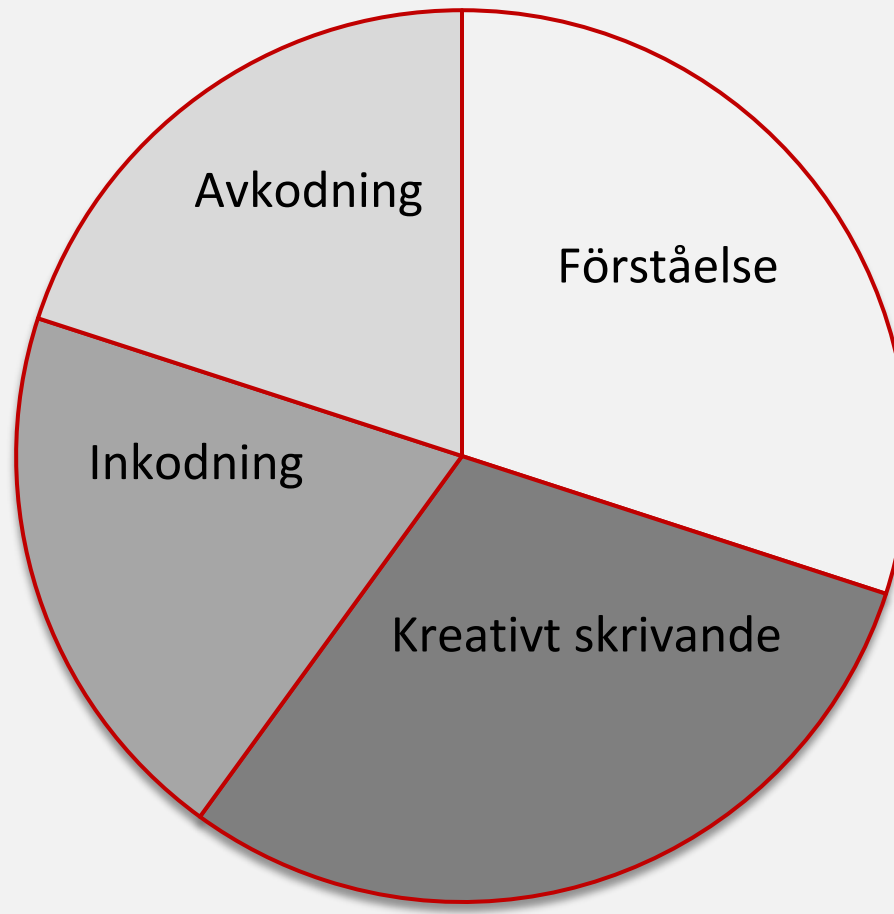

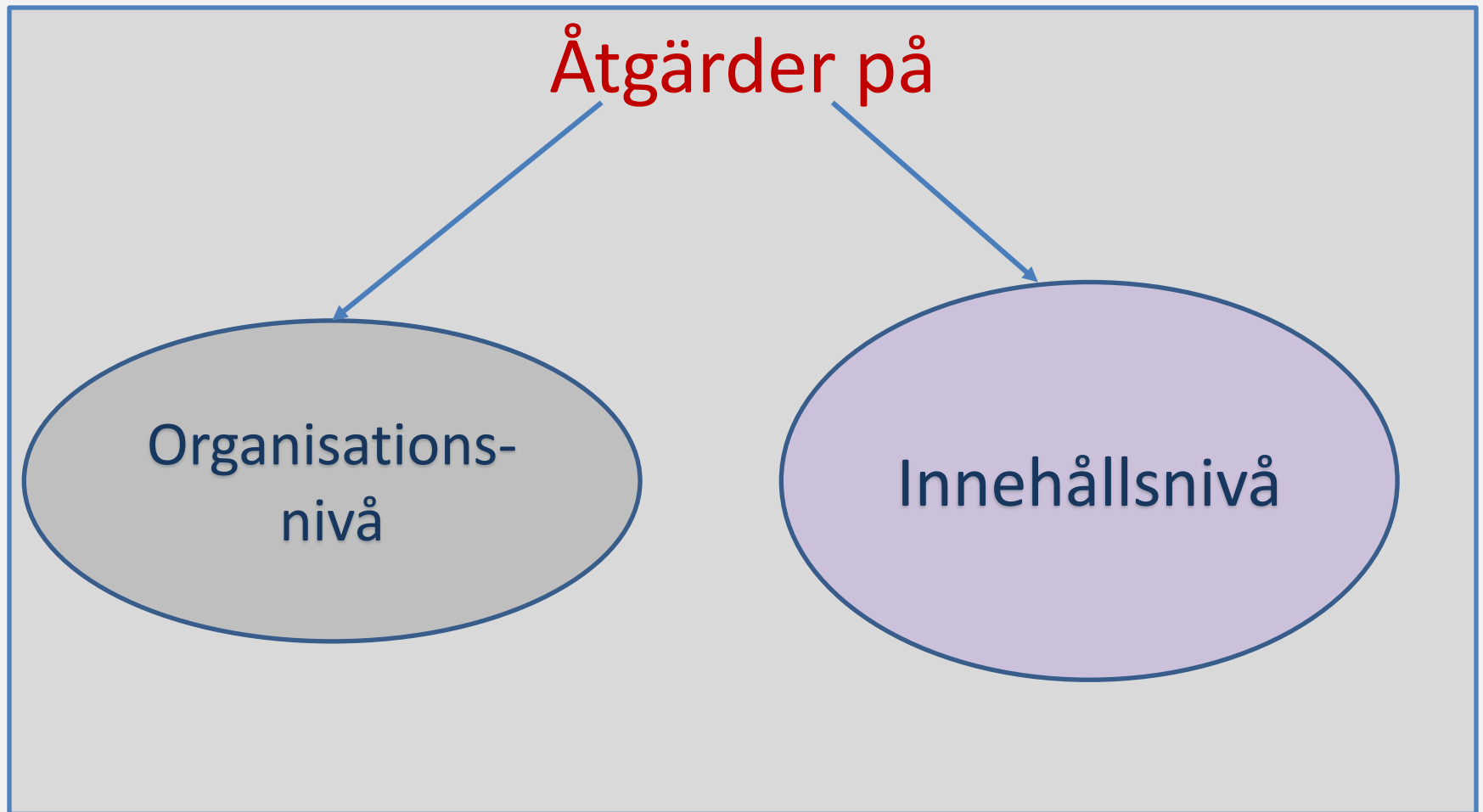
Elevens förkunskaper avgör vilken del man ska lägga tonvikt på

Elev som är igång med att läsa och skriva självständigt

RTI och formativ bedömning

Trösklar

En förutsättning för att ALLA ska hänga med.
Mäter färdigheter.

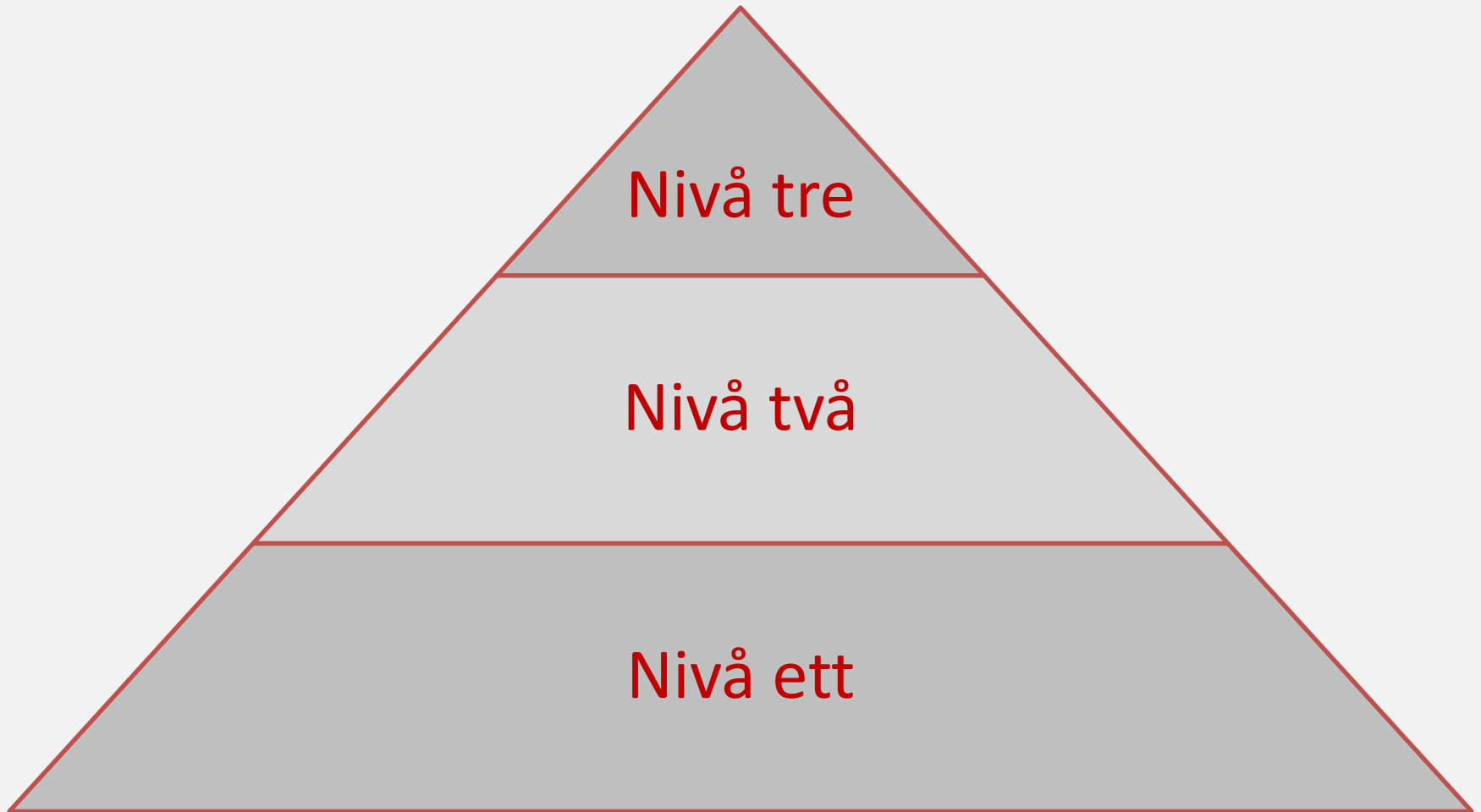
Trösklar:

1. Skolstart
2. Efter 4 veckor
3. Efter 10 veckor
4. Efter höstterminens slut

Mäter färdigheter

1. Fonologisk medvetenhet
2. Bokstavskänning
3. Avkodning
4. Inkodning

Åtgärder på organisationsnivå

Åtgärder med fokus på innehåll

- Övningar att öva upp de olika färdigheterna kopplat till de olika trösklarna

Avkodning och inkodning

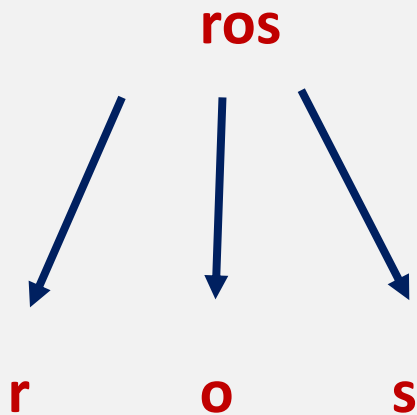
Ljudningsmetoden

Typiska inslag:

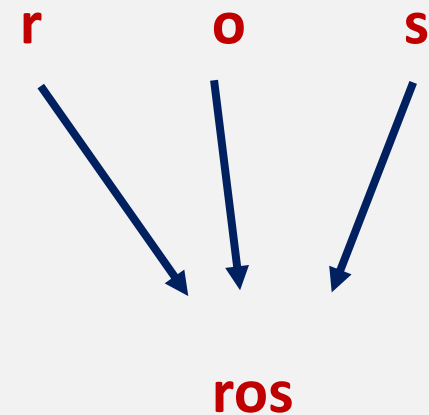
- ▶ Tydlig och strukturerad progression
 - Bokstavsarbetet
 - Fonologisk medvetenhet
 - Kopplingen grafem-fonem

Analytisk och syntetisk metod

Analytisk:
(från helhet)

Syntetisk:
(från delar)

Analytisk ljudningsmetod

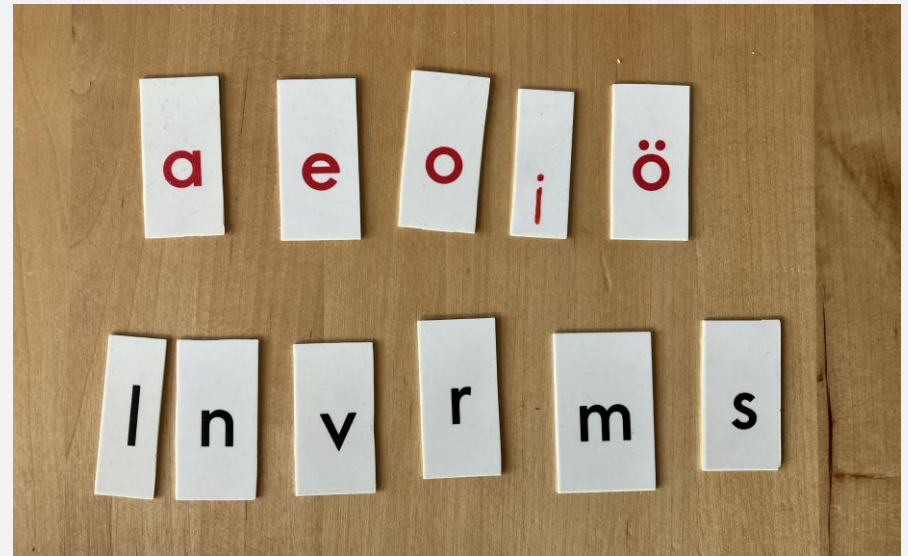
Lägg ordet

ris

vas

sil

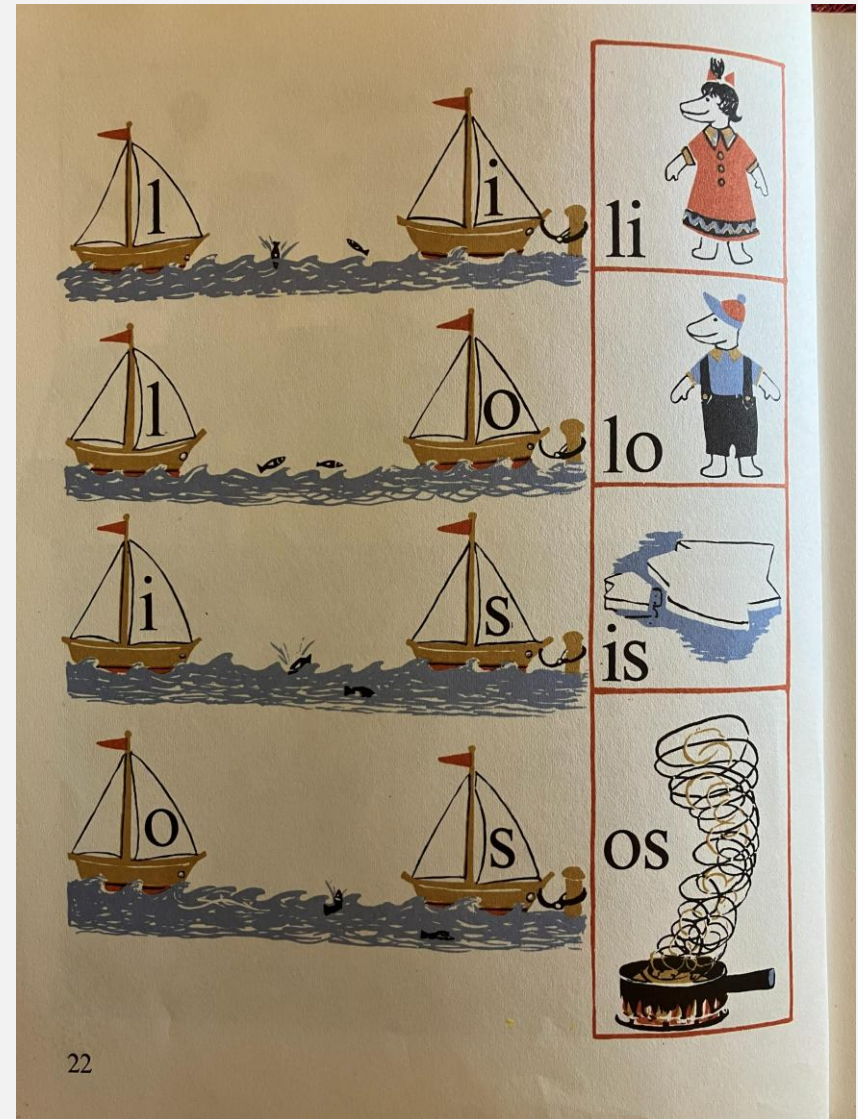
nos

Syntetisk ljudningsmetod

Man utgår från bokstäverna och
ljudar ihop dessa.

v - a - s vas

Bokstavsarbetet

- Multisensoriskt;
 - Lyssna och gör en analys
 - Se och jämför med andra bokstäver
 - Forma med handens rörelse
 - Känn var ljudet bildas

Progressionen

1. VK as al os
2. KV sa la
3. KVK sal sol ser res
4. KVK –*a* solaa resaa
5. KVK –*en* –*et* –*er* –*ar*
 reser solarar solenen risetet
6. KVKV svan slev

OSV

Progressionen på ordnivå

1. VK as al os

2. KV sa la

3. KVK sal sol ser res

4. KVK *-a* solaa resaa

5. KVKK svan slev

6. KVK *-en -et -er -ar*

reser solar solen riset

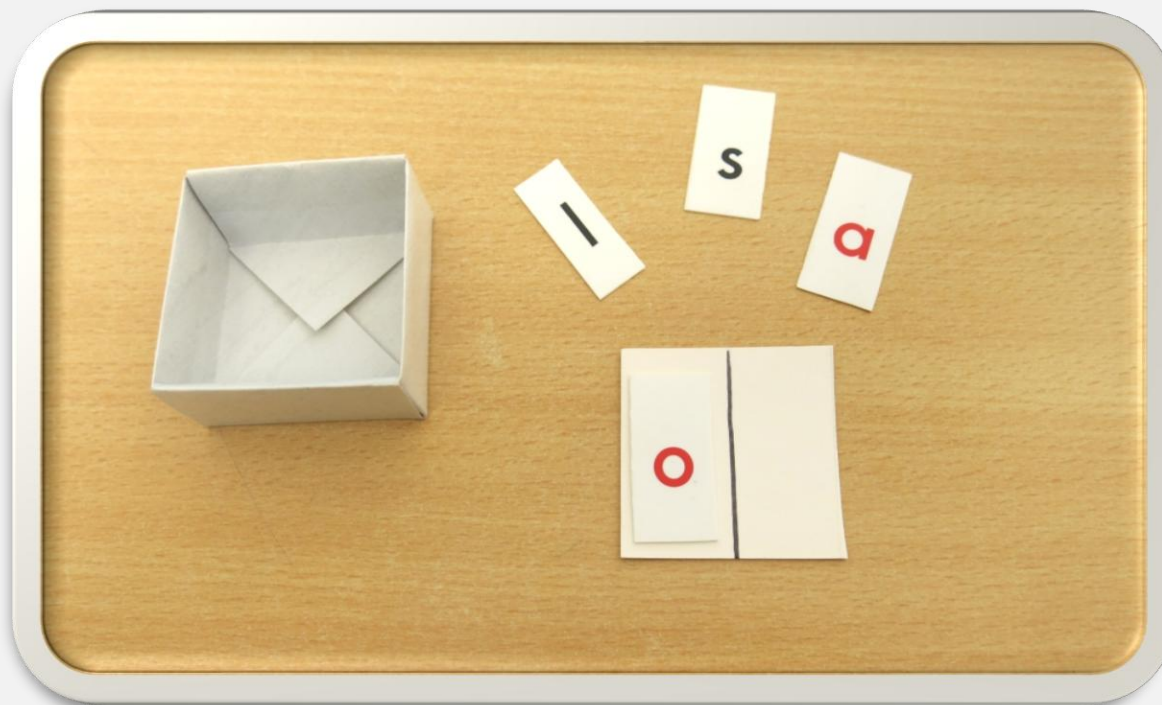
OSV

oktober åk 1

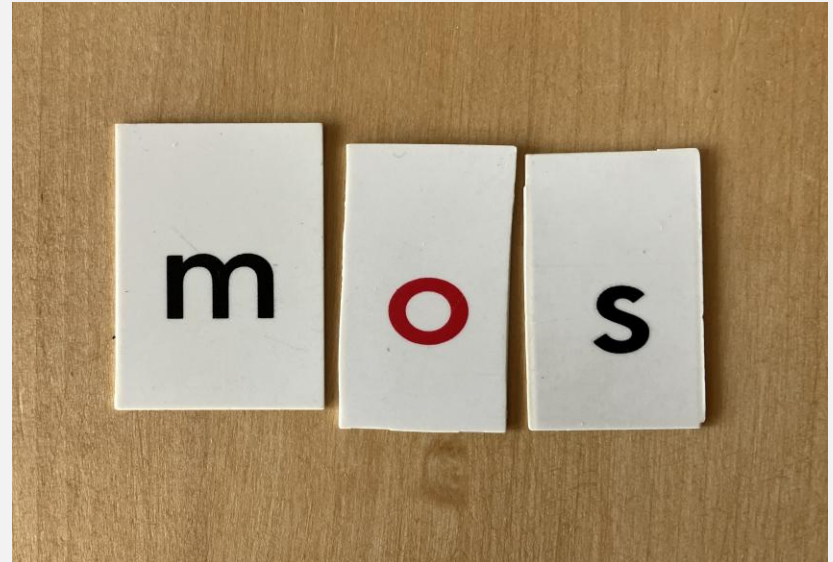
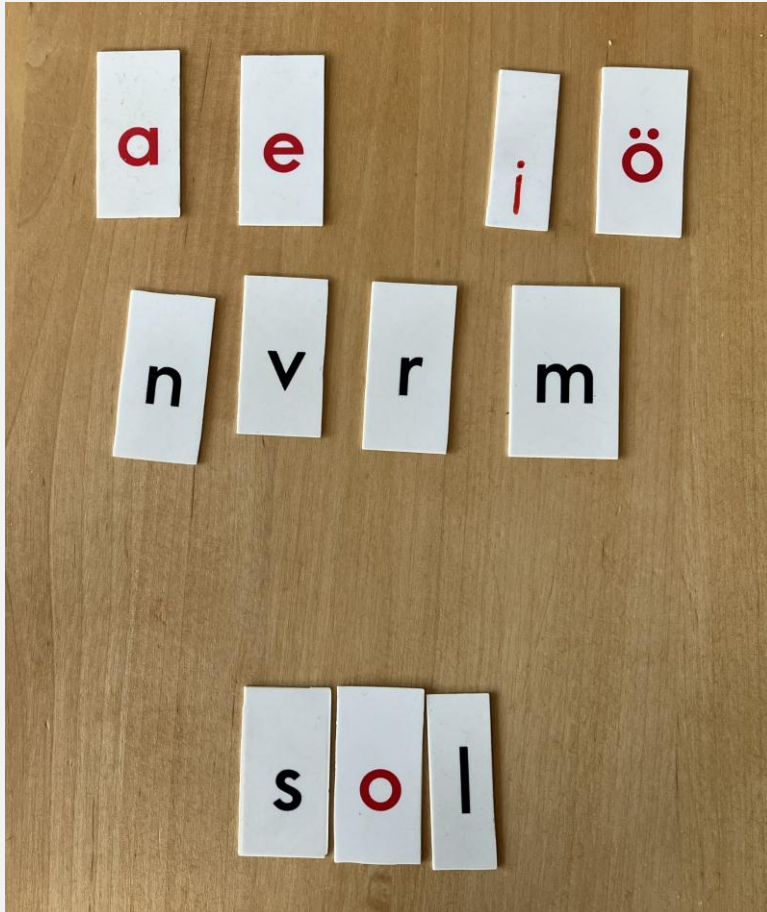
december åk 1

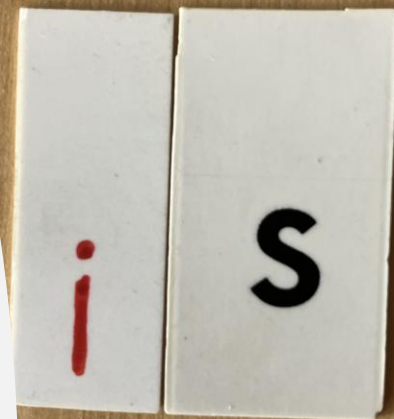
Att knäcka den alfabetiska koden

Segmentera i fonem – analytisk metod

Syntetisk metod

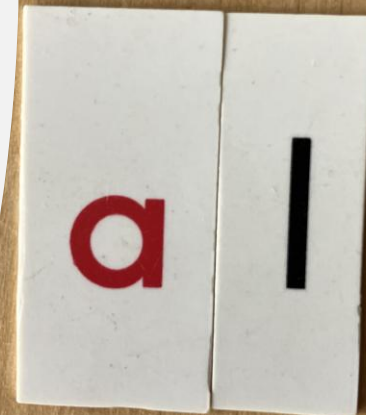

Vokal +
konsonanten /s/

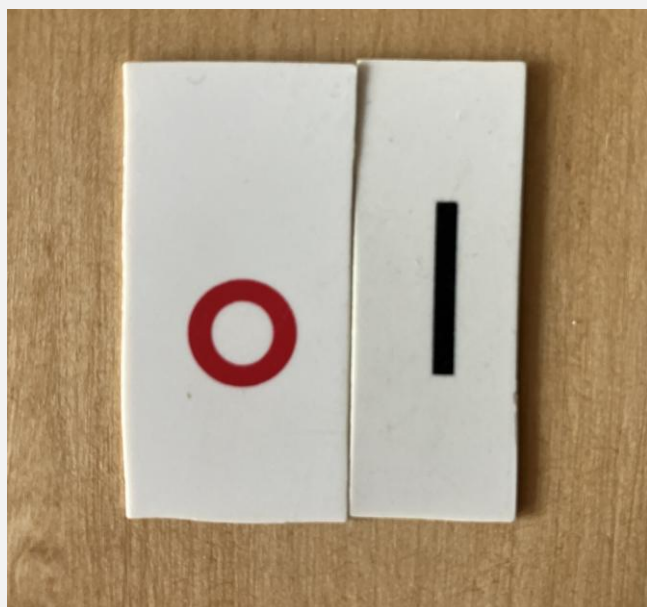

Göra en
syntes

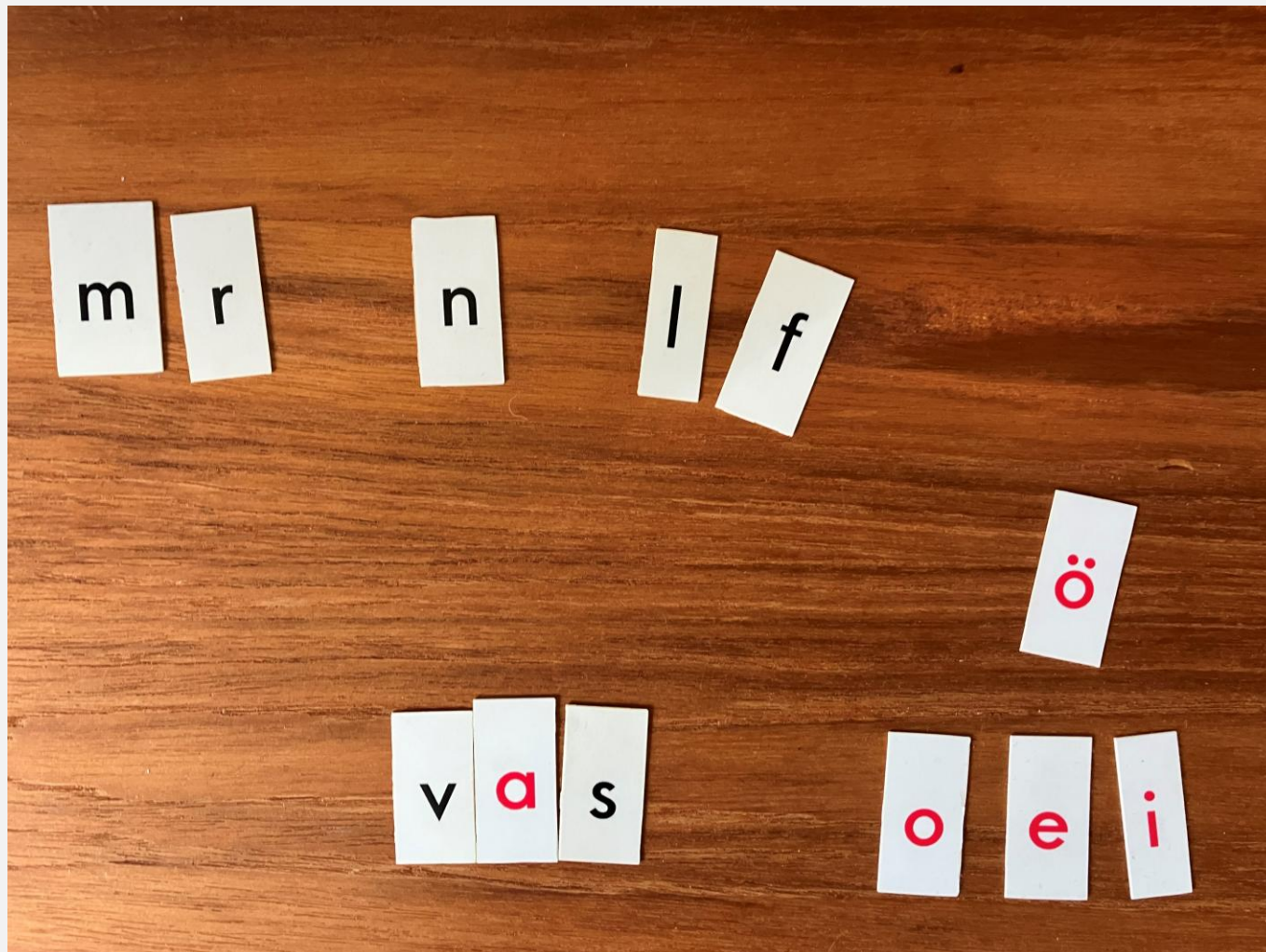
Konsonanten
//

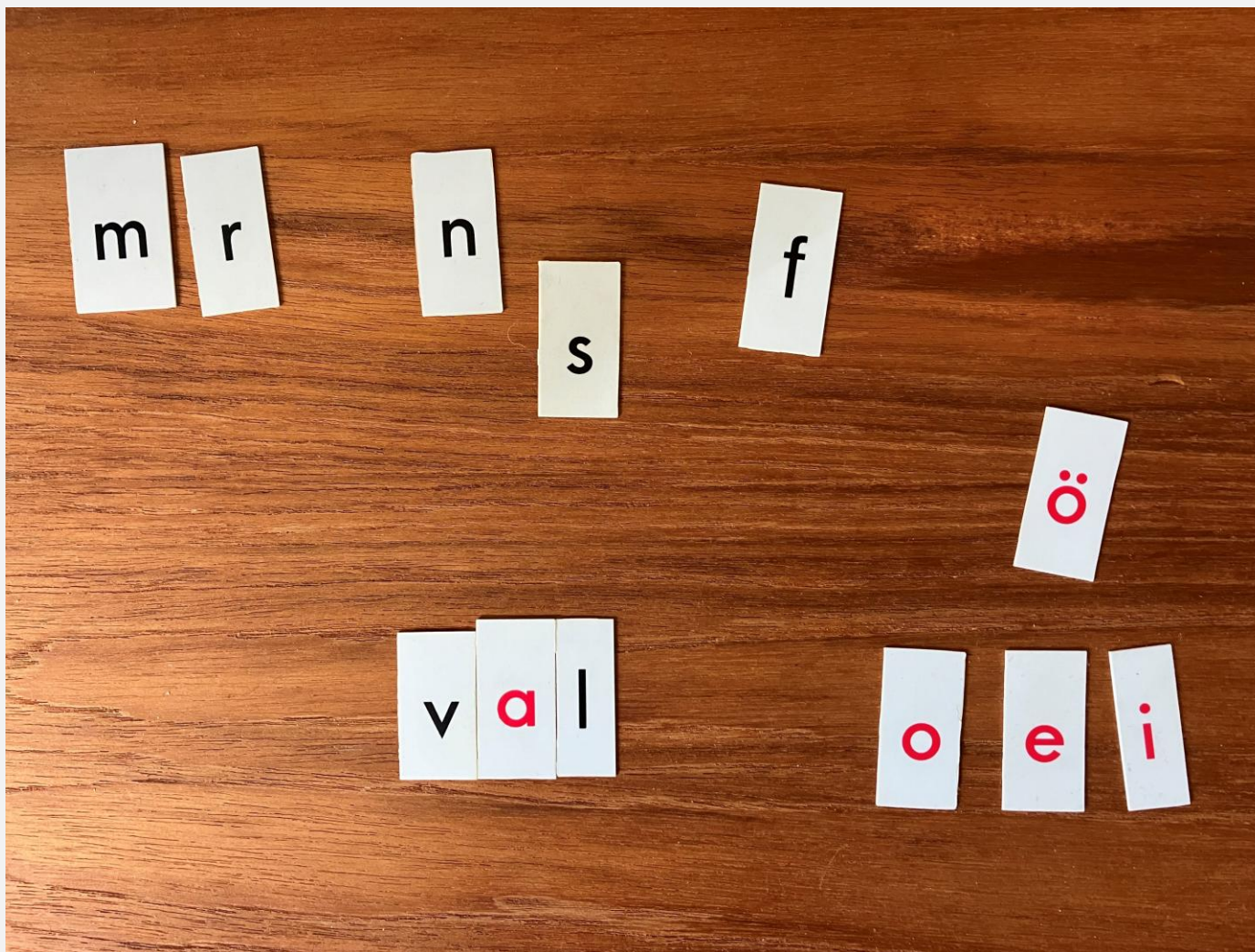
Avkoda med tre bokstäver

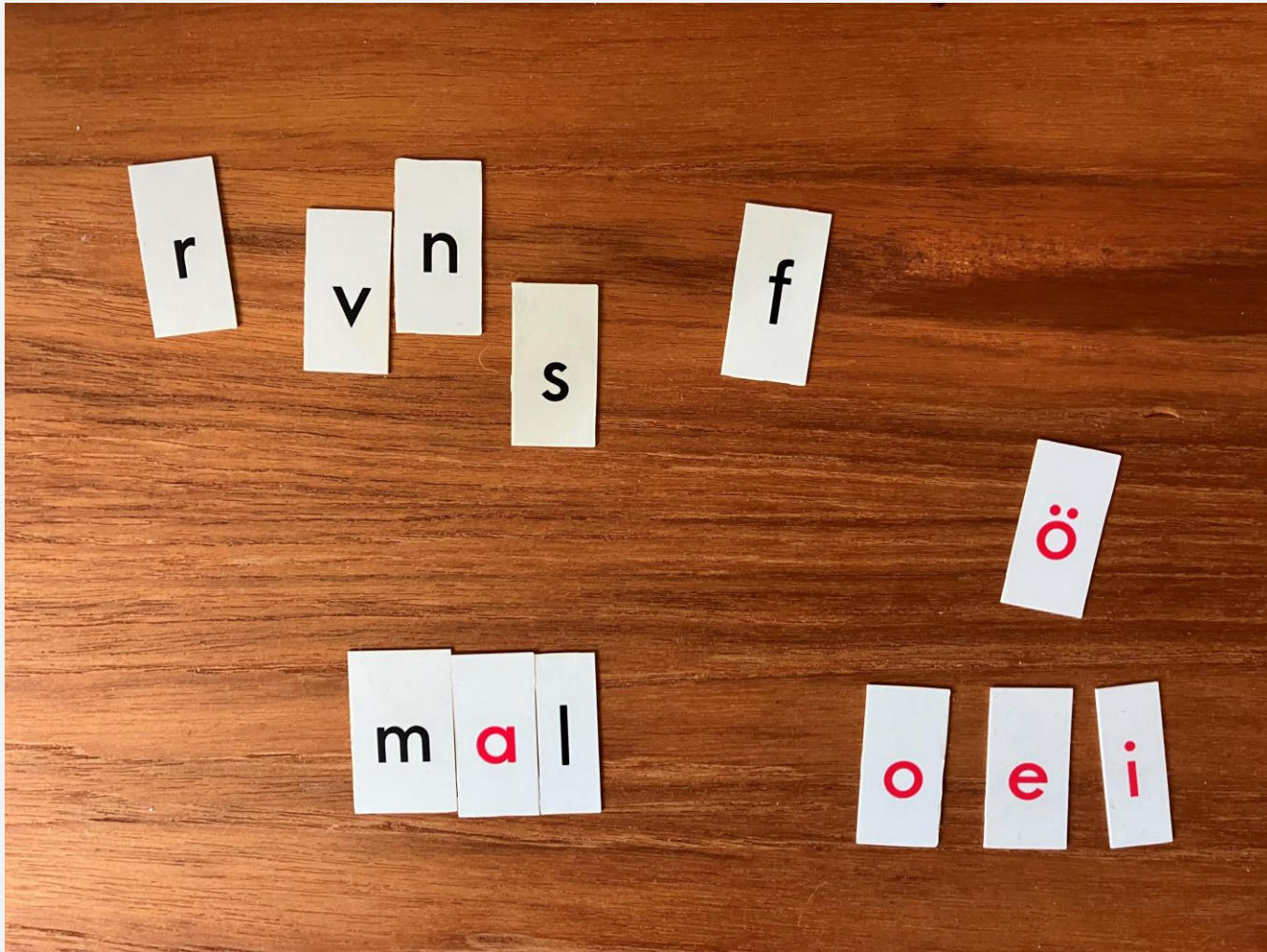
Byt ut en bokstav

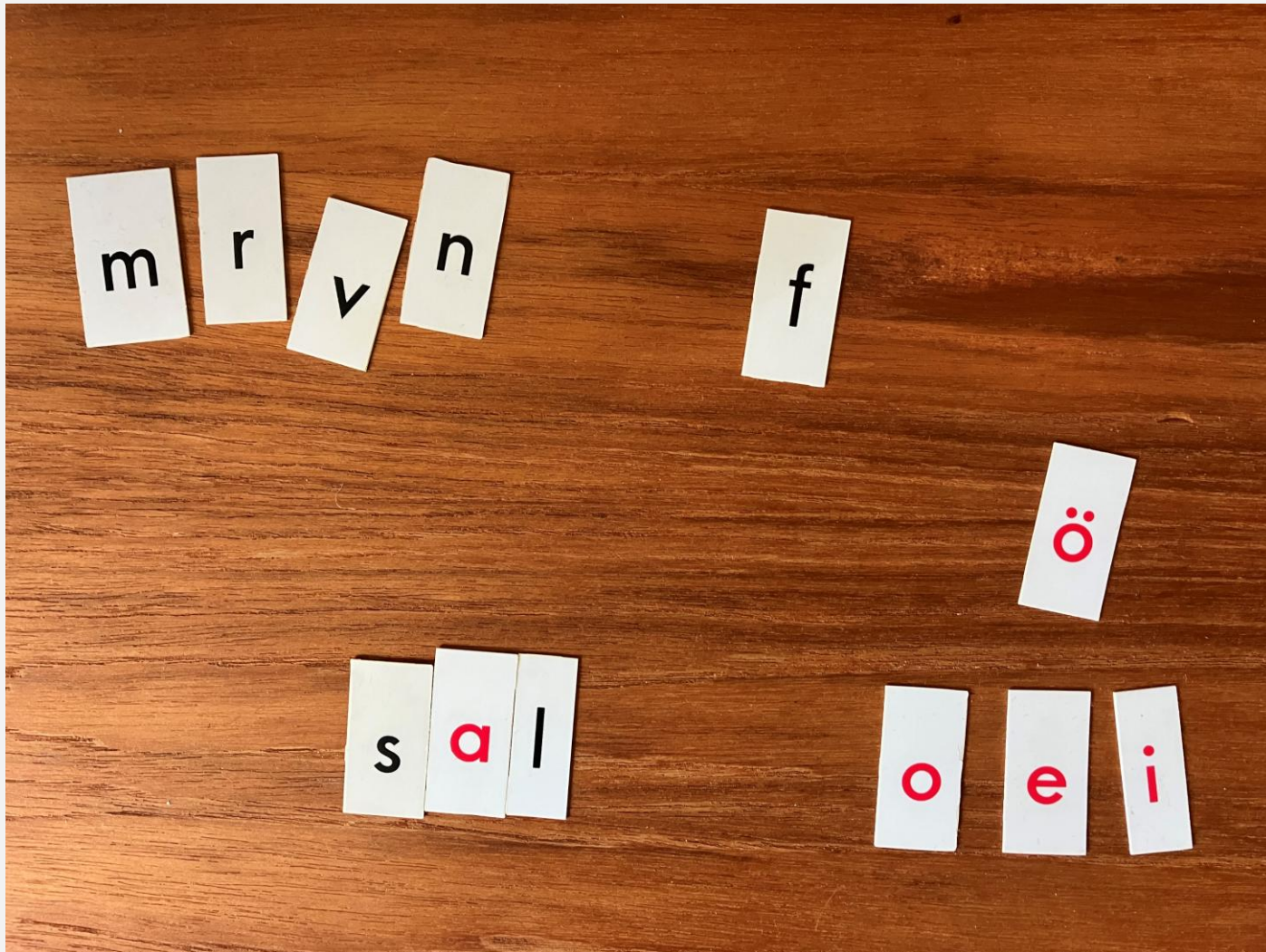
Byt en bokstav igen

....och igen

....och igen

Trösklarna

Vad mäter trösklarna?

- Fonologisk medvetenhet – initialt och finalt fonem, fonemsyntes och fonemsegmentering
- Bokstavskunskap
- Avkodning
- Inkodning

Av- och inkodning Tröskel 3

a s l o r e v i m

ros vas

mos res

lin sol

sen ram

vin nos

Vallmo**modellen**.se

Balanserad läs- och skrivinlärning

Åtgärder: Organisation tröskel 3

- *10 veckor:* riktade genomgångar i liten grupp inom klassrummets ram.
- *Efter höstterminen:* riktade genomgångar i liten grupp inom ramen för särskilda åtgärder (specialundervisning).
- *Slutet av februari:* parvis/enskilt extra stöd (specialundervisning).

Nivå 1 i pyramiden

Exempel på aktiviteter i klassrummet

Lilla gruppen:

- Riktad färdighetsträning
- Repetitioner
- Långsam progression

Vad sysslar övriga med?

Självständig färdighetsträning:

- Tillräckligt enkla
- Självgående
- Inskolade på övningarna
- I förväg uppdukade

Åtgärder: innehåll

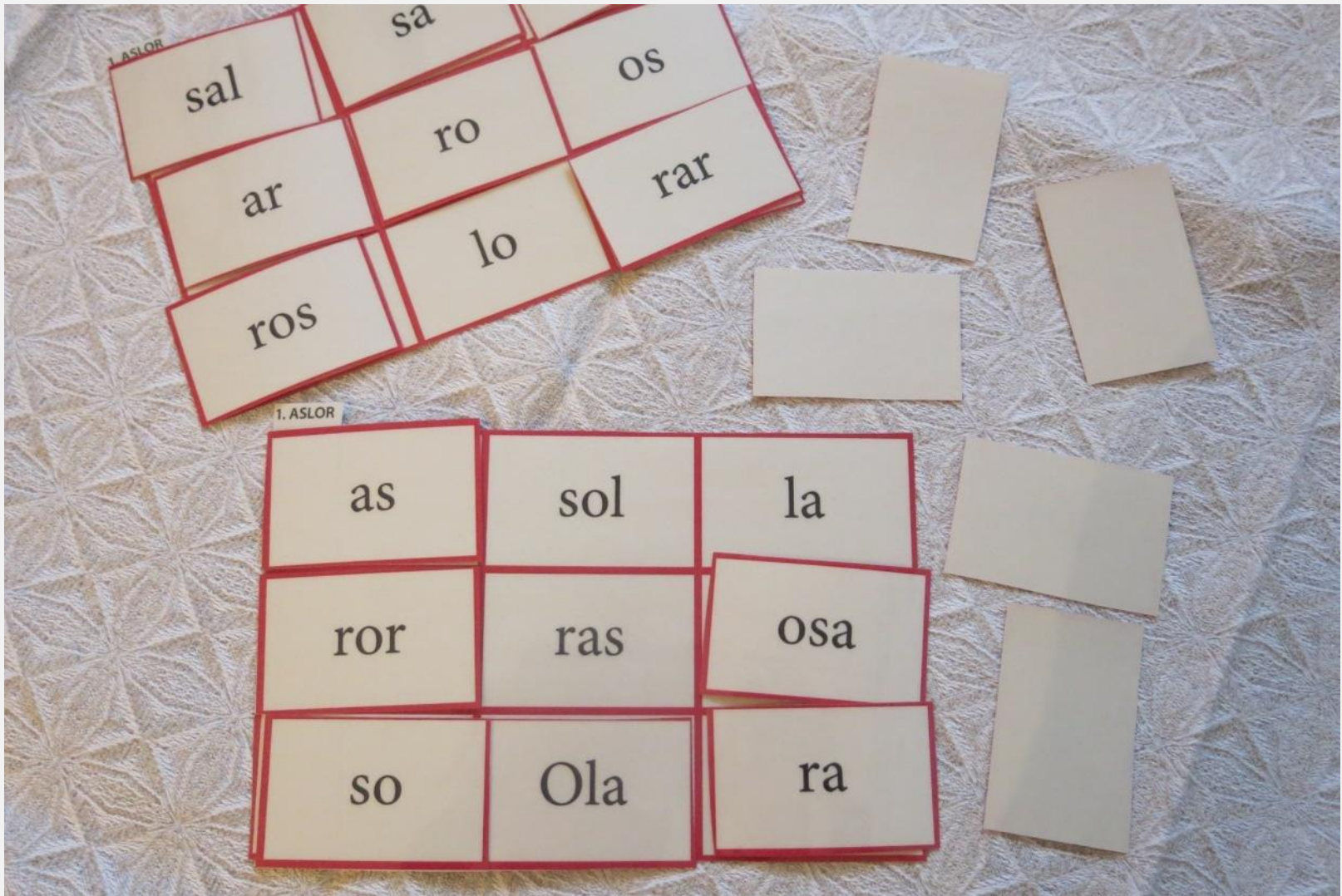
- Vallmomodellens arbetsböcker.
- Läslappar
- Lottospel
- Arbetsböcker
- Bredvidläsningsböcker

Färdighetsträning

- Fonologisk medvetenhet
- Bokstavsarbetet
- Avkodning
- Inkodning

Syftet är att så snart som möjligt uppnå en ortografisk läsning.

Arbetsbok 1

bokstavskännedom

Ringa in **Ss**

G A S J S **O** s **q** a u
s **h** **S** r s G s z **s** K y
T s **ä** w f Å S ä s
s **B** **B** S j c **E** **S** f g a h

läser kalas Sala sol

Sixten saga Svea vas

fönster lyser Småland

vass Sverige skolväska

S

s

sol

Sara

vas

Arbetsbok 1

Fonologisk medvetenhet

Ss

I vilka ord hör du s? Skriv **S** på raden.

Ss

Hör du s först, sist eller inuti ordet?
Skriv hela ordet om du kan.

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

Arbetsbok 1

- Samma struktur för bokstäverna

A S L O R

Läs och skriv. **Rr**

ras lo sal as rar
ros ror os sa sol

24

Arbetsbok 1

Li

Hör du I först, sist eller inuti ordet?
Skriv hela ordet om du kan.

15

Läs och skriv.

Ee

ser al sol rar el ras
ros res ror ler sal os

29

Arbetsbok 2

Läs och ringa in rätt ord.

Ff

fira fel fil
fin fem fena

rös ror löv
ren rör rar

fel föl Fia
fil sil mil

fön föl fil
för fin fel

för fön fin
fen fel fil

fena fram
frös frön

frans svans
frön flina

fena fana
fela fiol

viol fiol
fena fira

16

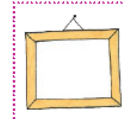
Ringa in rätt ord. Skriv orden på raden.

en

en sol en mil
en mes en nöt
en vev en ram

en svan en ram
en ros en slev
en fil en val

en ren en mes
en sil en vas
en sal en vev

en nos en ros
en mes en ram
en fil en ren

en ren en slev
en mil en nos
en svan en sol

en sil en val
en svan en ren
en mil en slev

19

fön föl fil
för fin fel

för fön fin
fen fel fil

frans svans
frön flina

fena fana
fela fiol

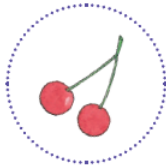
Arbetsbok 3

Läs och skriv.

Bb

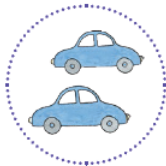
biten banan bitar bilar boken baken
bären broar bladet bakar benet brasan

18

© FÖRÄNTLIGEN OCH STUDENTLITTERATUR

Dra streck från ord till rätt bild.

ett tält och ett snöre

en bok och ett brev

en fot och ett ben

ett tält och en brasa

en fot och en sko

en bok och ett foto

20

© FÖRÄNTLIGEN OCH STUDENTLITTERATUR

biten banan bitar bilar boken baken

bären broar bladet bakar benet brasan

Arbetsbok 4

Läs och skriv det du kan göra.

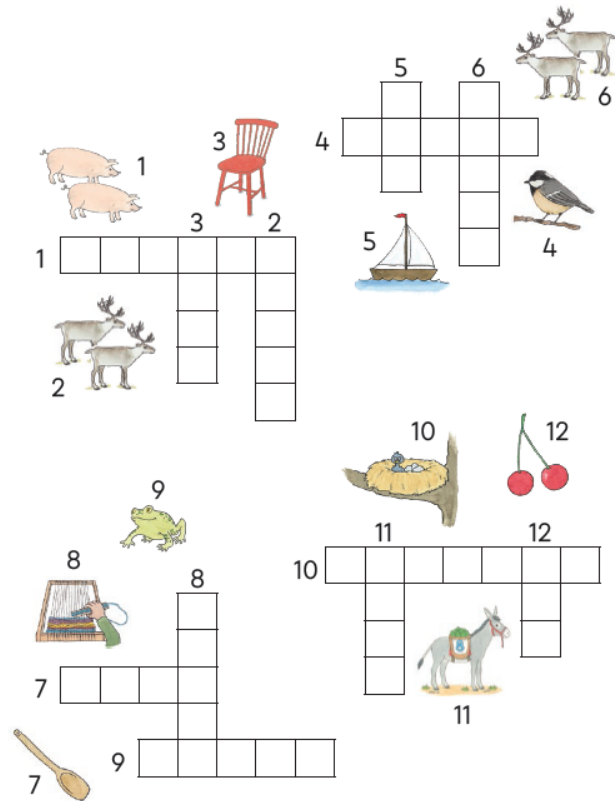
leka	kula	höra	baka
stol	rita	rena	sena
busa	tala	läsa	lena
gula	lama	sena	sova
leta	lika	måla	stora
resa	rapa	rena	fika

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

12

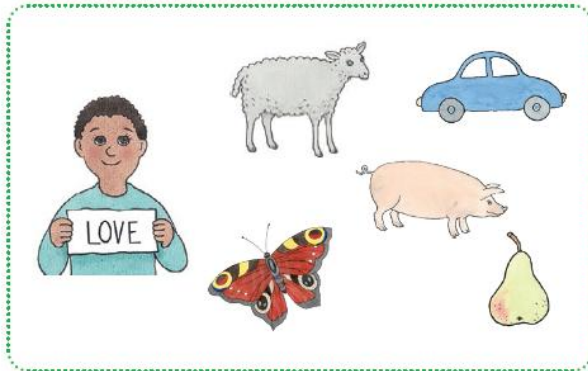
Kryss.

24

Arbetsbok 5

Mönstermeningar. Skriv vad Love ser:
Love ser ett får.

Läs och dra streck till rätt bild.
Skriv bokstaven i rätt ruta.

1. Vår hund heter Ludde.
2. Jag ska lära mig att spela fiol.
3. Jag har en egen kamera.
4. Min trumma är röd.
5. En fjäril flög iväg?
6. På min dator kan jag spela spel.
7. Jag önskar mig en ödla.
8. Gurka är gott på smörgåsen.

1	2	3	4	5	6	7	8

D

H

L

U

N

P

A

V

Ser Tor en val?

Ser Siv en ros?

Liv ser ett ris.

Ser Liv ett ris?

10 första bokstäverna

	A	B	C	D	E	F	G	H
	Vokaler: aeioö Kons: flmnrsv	Vokaler: uyåä Kons: flmnrsv	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	
KVK	A.1 sal, sol	B.1 mus, räv	C.1 båt, rak					
KVKV	A.2 sola, resa	B.2 läsa, måla	C.2 raka, peka	D.1-19 Alla varianter				
KKVK	A.3 sval, smal	B.3 slår, smula						
Ändelser	A.4 solen, solar	B.4 murar, lyser	C.3 båten, pekar					
KKVK samt ändelser						F.1-9 skator skatan		
Mer komplexa ord					G.1 mast, bild G.2 kors, fort, hård G.3 ng-ljudet			
Vanliga ord							G.2 två bokstäver G.3 tre bokstäver G.4 fyra bokstäver G.5 fem bokstäver G.6 långa ord	H Komplicerade ord

	A	B	C	D	E	F	G	H
	Vokaler: aeioö Kons: flmnrsv	Vokaler: uyåä Kons: flmnrsv	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	Samtliga bokstäver (ej cwqxz)	
KVK	A.1 sal, sol	B.1 mus, räv	C.1 båt, rak					
KVKV	A.2 sola, resa	B.2 läsa, måla	C.2 raka, peka	D.1-19 Alla varianter				
KKVK	A.3 sval, smal	B.3 slår, smula						
Ändelser	A.4 solen, solar	B.4 murar, lyser	C.3 båten, pekar					
KKVK samt ändelser						F.1-9 skator skatan		
Mer komplexa ord					G.1 mast, bild G.2 kors, fort, hård G.3 ng-ljudet			
Vanliga ord							G.2 två bokstäver G.3 tre bokstäver G.4 fyra bokstäver G.5 fem bokstäver G.6 långa ord	H Komplicerade ord

A.1

Fem vokaler & sju konsonanter

- Konsonant – vokal - konsonant

Klipp ut orden. Låt barnet läsa orden varje dag.
Blanda högen med ord så att inte barnet lär sig ordningen på dem.

lav	ras	nav	rar
-----	-----	-----	-----

Klipp ut orden. Låt barnet läsa orden varje dag.
Blanda högen med ord så att inte barnet lär sig ordningen på dem.

ris	fis	sil	lin
-----	-----	-----	-----

Klipp ut orden. Låt barnet läsa orden varje dag.
Blanda högen med ord så att inte barnet lär sig ordningen på dem.

fel	res	fen	rev
-----	-----	-----	-----

Klipp ut orden. Låt barnet läsa orden varje dag.
Blanda högen med ord så att inte barnet lär sig ordningen på dem.

rös	fön	mör	rön
lön	rör	för	löv
lös	nös	föl	rör
löv	lön	mör	fön

A.1.4

Vallmomodellen – Balanserad läs- och skrivinlärning

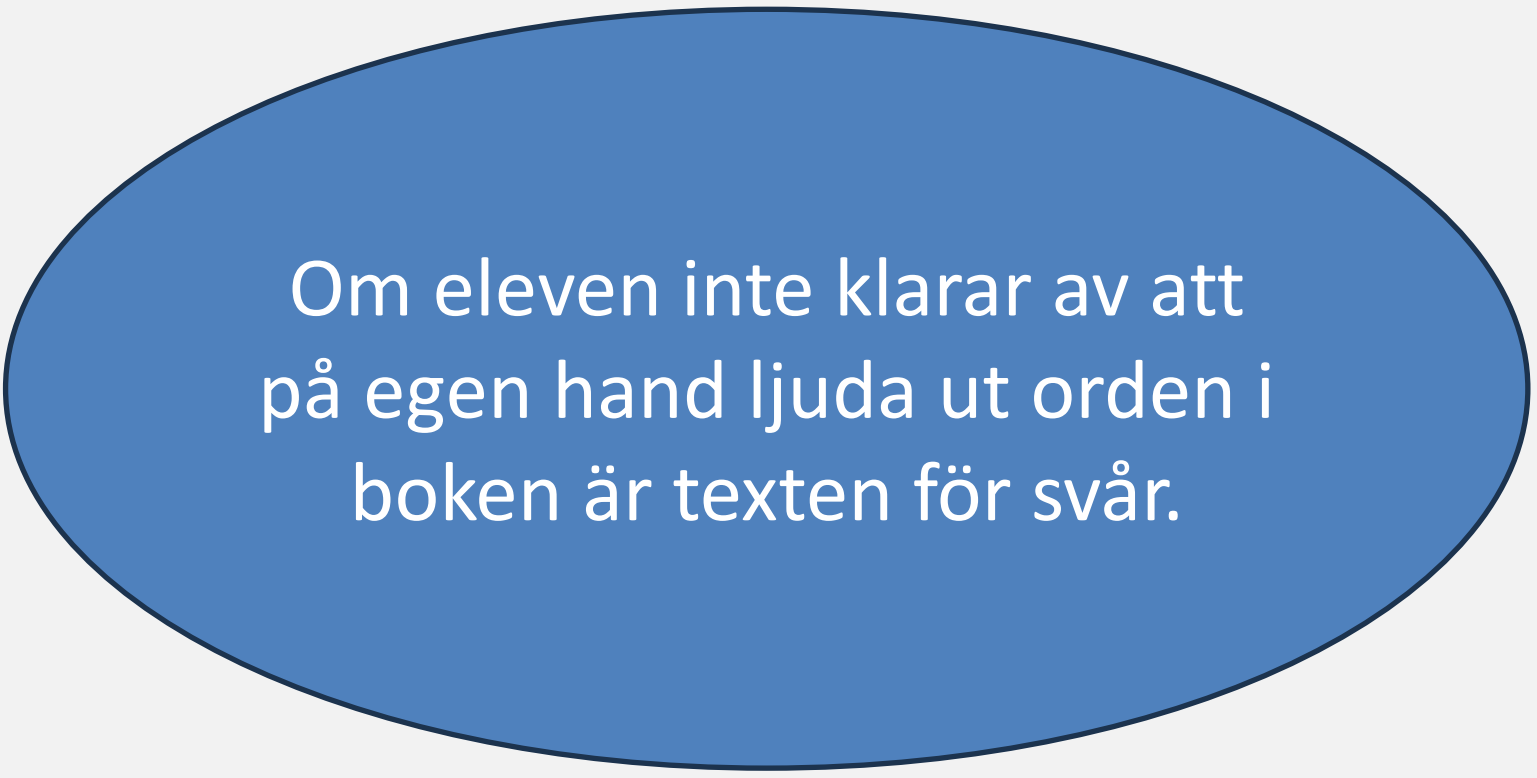
Öva på olika sätt

Klipp isär och lägg i små lådor

www.vallmomodellen.se/materiel-45929691

Om eleven inte klarar av att
på egen hand ljuda ut orden i
boken är texten för svår.

Förståelse

Språklig förståelse leder till läsförståelse

Gemensamma aktiviteter:

- Högläsning av narrativa texter
- Högläsning av faktatexter - ämnesövergripande
- Ordförståelse
- Olika frågetyper
- Förståelsestrategier

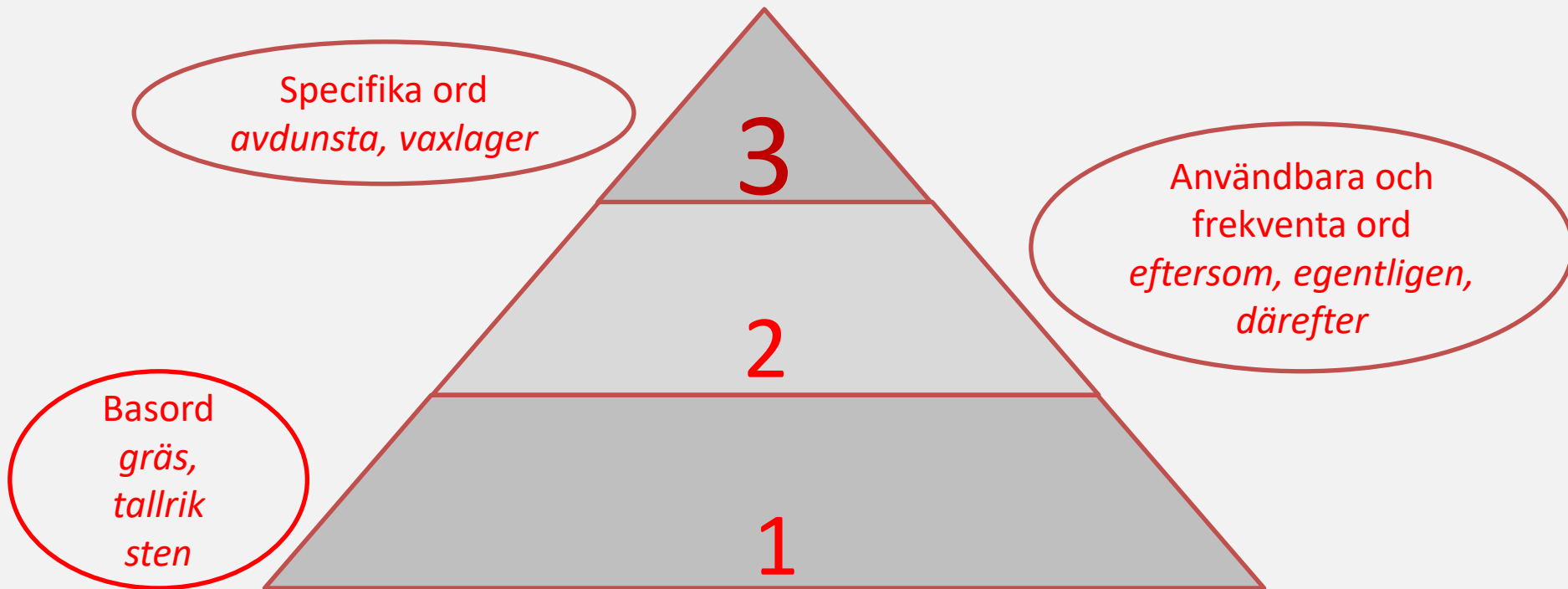
Planerad högläsning av narrativa texter

- Bör ske varje dag
- Främsta syftet att lyssna på innehållet
- Inte för många avbrott
- Korta avbrott – förklara ord eller uttryck
- Noga val av bok som kan intressera alla

Planerad högläsning av faktatexter

- So och no integreras i svenskan
 - Ordförståelse
 - Läsförståelsestrategier
- Undvik korta faktopäckade faktatexter
- Texterna ska väcka elevernas intresse för området man studerar

Nivåer av ord (Beck, MacKeown & Kucan)

Förståelsestrategier i Vallmomodellen

1. Aktivera egna erfarenheter

Tolkar utifrån egna upplevelser och kunskaper.

2. Aktivera förkunskaper - faktamässiga

3. Kunna förutspå

4. Bakgrundsinformation

Ta hjälp av ledtrådar i texten. Integrera dem tillsammans med erfarenheter och förkunskaper.

Kreativt skrivande

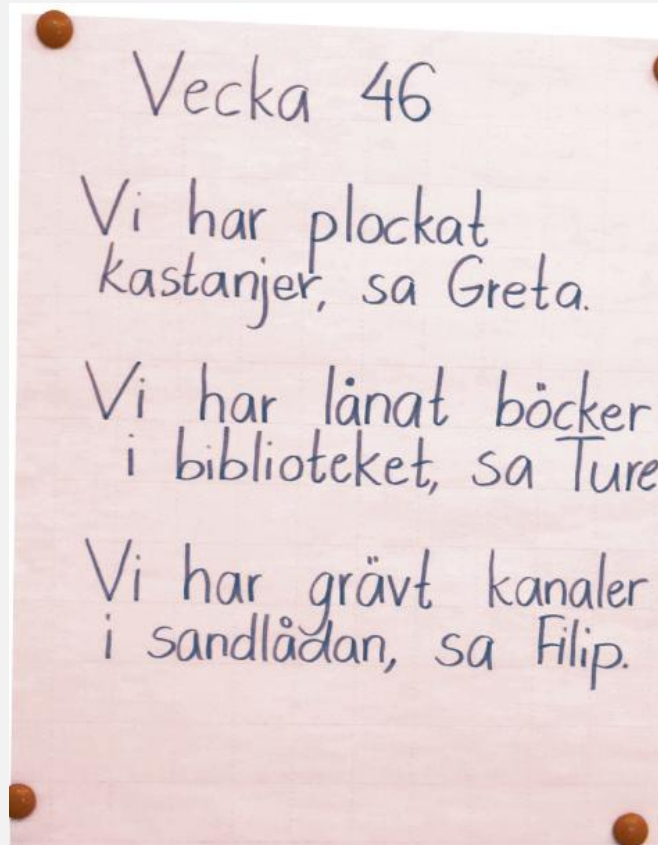
Skrivande utvecklas genom muntliga övningar

- Gemensamma muntliga övningar
 - Dikteringar
 - Sekvensbilder
 - Figurativt språk
- Individuella
 - Listor
 - Upptäckarskrivning

Färdigheter vid skrivning

- Skrivriktningen
- Kunna segmentera till fonem
- Mellanrum mellan varje ord
- Koppla ljud till bokstavstecken
- Bokstavsformen
- Disponering av pappret
- Verbalisera sitt budskap
- Arbetsminnet
- Disponering av skrivandet
- Planering
- mm

Dikteringar

- Syfte: förstå att skrift är kommunikation.
- Gemensamma samtal.
- Gärna använda begrepp.
- Hjälps åt att bilda meningar.
- Läraren skriver och ljudar.
- Letar ord man känner igen.

Muntligt
berättande
föregår
kreativt
skrivande.

Vägen till skrivning

För att klara av att skriva en egen text förutsätts att eleverna fått flera tillfällen till muntligt berättande.

Läraren är en modell och förebild.

äpplen
äppelträd
korg

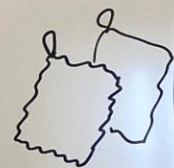
skalar
skalare

kastrull

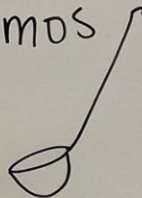

grytlappar

äppelmos

slev

burkar

etikett

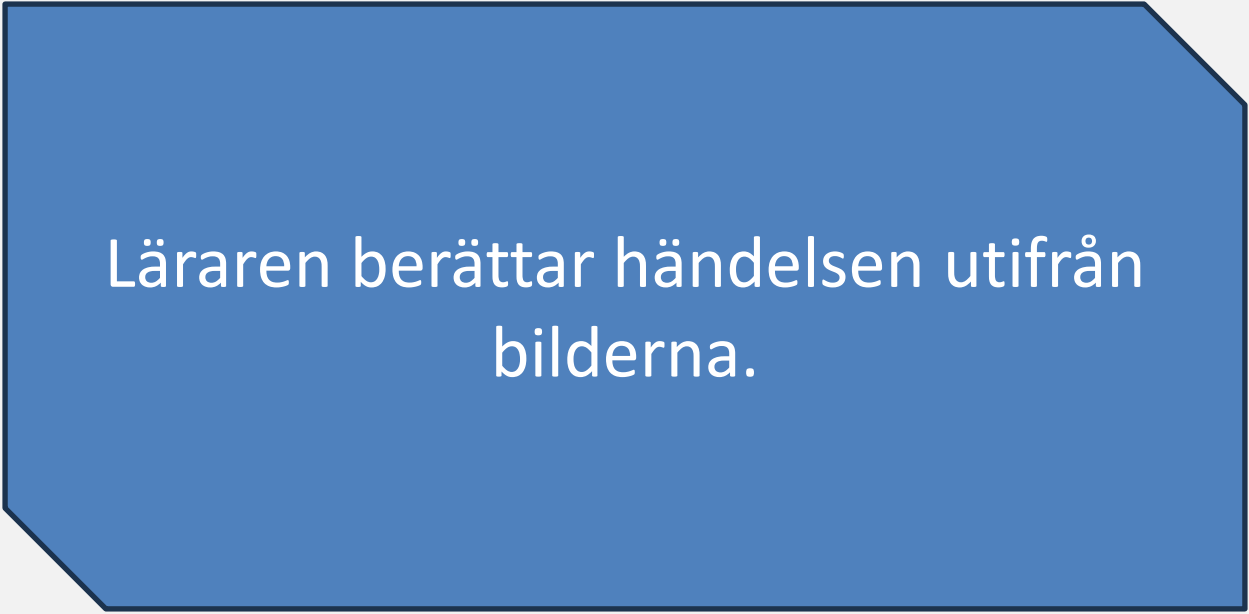

tyg

Ord från nivå 2

- eftersom
- därför
- innan
- sedan
- för det första

1. Modellera!

Läraren berättar händelsen utifrån bilderna.

2. Parövning

- Eleverna återberättar för parkamraten.

Listor

- Blommor
- Trädslag
- Bilmärken
- Transportmedel
- Klädesplagg
- Möbler
- Insekter
- Fyrfota djur
- Hundraser
- Länder
- Städer
- Färger

Figurativt språk - bildspråk

Idiomatiska
uttryck

Gåtor

Vitsar

Aktiviteter varje dag

Bokstavsövningar –
ny eller rep.

Fon. medvetenhet
syntes eller
segmentering

Avkodningsträning

Inkodningsträning

Högläsning

Aktiviteter några ggr per vecka

- Ordkunskap
- Figurativt språk
- Faktatexter

Aktiviteter mer sällan

- Bilduppgift med anknytning till genomgången bokstav
- Gemensam diktering
- Bildberättelse
- Skriva listor

**Tack för att ni har
lyssnat!**